

ЛІЧЫЛКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ АД ПЯЦІ ДА ПЯТНАЦЦАЦІ ГОД УЗМОЦНЕНАГА РЭЖЫМУ

ДЗЕЮЧЫЯ АСОБЫ

ТАТА, 40 год

МАЦІ, 40 год

ДЗЯЎЧЫНКА, 13 год

КАЦЯ, 13 год

КАЦЯ, 13 год

КАЦЯ, 13 год

НАСТАЎНІЦА, 40 год

ХУЛІГАН, 13 год

РАЧОК, 45 год

ВУЧНІ

ЛЯЛЬКІ

РАЗ

Вёска ў некалькіх кіламетрах ад сталіцы. Стары драўляны дом, у ім невялікі пакой для дзіцяці, аздоблены самым простым чынам. На падлозе сядзіць дзяўчынка год 12 і гуляецца з лялькамі.

Лялька адзін: Привет!

Лялька два: Привет!

Дзяўчынка: Прывітанне!

Лялькі адзін і два: Ты хто такой?

Дзяўчынка: Я чалавек, які размаўляе па-беларуску.

Лялька адзін: Чего ты хочеш?

Лялька два: Чего ты сюда пришел?

Дзяўчынка: Я хачу гуляцца з вамі.

Лялька адзін: *(пауза)* Хорошо. Ты будешь играть с нами, и мы будем тебя за это ненавидеть до самого конца этой игры...

Лялька два: ... и начала следующей.

Дзяўчынка: Я сказаў, што хачу гуляцца з вамі, а не гуляць. Я хачу узяць вашыя танючкія цельцы, трапяткія душанькі і ціснуць іх у сваім кулаку, пакуль яны не пераўтворацца ў смярдзючы пыл.

Лялькі адзін і два: Мы не понимаем тебя, поэтому не послушаемся твоего предупреждения и умрем самой страшной смертью без возможности на спасение.

Лялька тры: Я Бог і я дам вам выратаванне, калі вы павернецца да мяне і да маёй волі!

Лялькі адзін і два: *(падаюць на калені)* Дзякуй! Дзякуй, Божа, што выратаваў нас усіх!

Адкрываюцца дзверы, у пакой заходзіць маці.

Маці: Ты што тут робіш?

Дзяўчынка: Я вучу сваіх лялек божай навуцы, каб яны жылі належна і нічога не парушалі.

Маці: Гэта добра, таму што толькі правілы выратуюць чалавечую душу. Правілы, якія прыдумала не ты, і не я, і не твой тата, і не мая маці, і не мой бацька, і не маці твайго таты, і не бацька твайго таты, і не бацькі маіх бацькоў, і не бацькі бацькоў твайго таты, і не іх бацькі, і не іх бацькі, і не іх бацькі, і не іх бацькі.

Дзяўчынка: Я прымаю гэта, паколькі валодаю ўжо перцэптыўным успрыманнем, але розум мой няздольны на крытычную ацэнку быцця.

Тата: *(азірае ў пакой)* Што ў нас сёння на вячэру?

Маці: Тое, што даў нам гарод: цыбуля, кроп і бульба.

Тата: *(падымае рукі для малітвы, закрывае вочы, кажэ нараспеў)* Сёння я хачу падзякаваць Госпаду за тое дробнае, што мы маем. Дзякуем, што маем, што есці, што піць і чым дыхаць. Дзякуем, Госпадзе! Усхваляем цябе і сілу тваю і святло тваё! Дзякуем, Госпадзе, за мірнае неба над галавой. Амен. *(апускае рукі)*. Маці!

Маці: Што, татку?

Тата: Ці спляла ты вянкi на Купалу?

Маці: Спляла як належыць.

Тата: Ці ўлагодзіла ты Перуна – бога нябеснага агню?

Маці: Улагодзіла як належыць.

Тата: Ці паднесла ты сёлета Вялесу – богу палявання, жывёлагадоўлі і багацця?

Маці: Паднесла як належыць.

Тата: Чаму ж на нашым двары памерлі ўсе свінні?

Дзяўчынка: *(устае)* Минская область планирует к концу 2015 года увеличить поголовье свиней до 880 тыс., сообщил сегодня на пресс-конференции председатель Миноблисполкома Семен Шапиро, передает корреспондент БЕЛТА.

Маці, Тата і Дзяўчынка: *(водзяць харавод і спяваюць)*

За мхом, за мхом и балотцам

Ой, каляда ты мая, каляда!

Зялёная жабка кросны ткала,

Ой, каляда ты мая, каляда!

ДВА

Мікрараён на ўскрайку сталіцы, круглы двор паміж навабудоўлямі. Дзіцячая пляцоўка, на ёй сядзяць чатыры дзяўчынкі 13-14 год.

Каця: А давайте в “кродила” играть.

Каця: Норм, давай. И Дявчинка давай с нами. *(Каця шапоча Каці на вуха слова. Каця ўстае перад дзяўчатамі і пачынае паказваць)*.

Каця: Бабочка. *(Каця адмоўна круціць галавой)*. Птица.

Дзяўчынка: Лятак!

Каця: Вентилятор.

Каця: Правильно! *(Каця падыходзіць да Каці, тая загадвае ёй слова. Каця выходзіць перад дзяўчатамі, устае на карачкі і пачынае нюхаць зямлю)*.

Каця: Собака. Кот. Тигр! Лев! Навозный жук!

Дзяўчынка: Пацук.

Каця: Баран. Корова. Лошадь! Коза. Алкаш!

Каця: Муравьед!

Каця: Угадала.

Дзяўчынка: Як вы гэта робіце?

Каця: По-русски. *(Усе смяюцца)*

Каця: Боже, да че ты там гавкаешь? Нормально не можешь сказать? Я вобще ничего не понимаю, что ты мелешь.

Каця: Лучше бы лаяла, ну, и то больше понятно.

Каця: Собаку хотя бы погладить можно по голове и она хвостом вилять начинает. А ты что?

Дзяўчынка: Хопіць вам, ну...

Каця: А давайте проверим, чо. Хватай за холку.

Каця трымае Дзяўчынку за плечы, Каця за ногі, балюча казытаюць так, што Дзяўчынка падае на калені. Каця трымае галаву Дзяўчынке паднятай, Каця трымае Дзяўчынку за сцёгны. Каця падыходзіць да Дзяўчынке.

Каця: Ну тихо, тихо. Хорошая собачка (*Моцна націскае на галаву Дзяўчынке некалькі разоў*). Ну давай, виляй хвостом. (*Каця рухае сцёгны Дзяўчынке, удаючы віхляню. Дзяўчынка варочае галавой, спрабуе вырвацца, але Каця моцна трымае*). Ну, давай, вот так. (*Дзяўчынка рэзка трасе галавой, спрабуе цапнуць Кацю за руку*). А собачка то кусается! Плохая собачка. (*Каця моцна б'е Дзяўчынку па патыліцы, яна ўскрыквае, Каця і Каця адпускаюць Дзяўчынку. Дзяўчынка плача*).

Каця: Да ладно тебе, ну что ты хнычешь сразу.

Каця: Мы же по-дружески.

Каця: По-доброму.

Дзяўчынка: (*выцірае рукой слёзы*) Праўда?

Каця: Ну конечно. Для чего же еще нужны друзья?

Тры Каці: (*спяваюць разам*)

Зялёная жабка кросны ткала,

Ой, каляда ты мая, каляда!

Прыйшоў да яе рачок:

Ой, каляда ты мая, каляда!

ТРЫ

Сярэдняя школа мікрараёну. Кабінет беларускай літаратуры, парэпанья парты, карычневая дошка з там-сям недацёртымі слядамі матэматычных раўненняў. Пачынаецца занятак.

Настаўніца: Добры дзень, дзеці!

Вучні: Добры дзень, Анна Аннаўна!

Настаўніца: (*падыходзіць да дошкі*) Адкрываем сшыткі, запісваем: трыццаць першае снежня, класная работа. Сёння мы будзем вучыць верш Міхася Скрыпкі “Воўк на асамблеі”.

Хуліган: На Генеральной? (*вучні рагочуць*).

Настаўніца: Вучань! Вы хуліган! Я пастаўлю вам неўд.

Хуліган: Я проста люблю вас, Анна Ановна, и хочу пожмякаць потнымі рукамі вашы старыя сиські.

Настаўніца: Вашая прапанова абражае мяне, я выклічу вашых бацькоў у школу, таму што больш не маю аніякіх сілаў з вамі змагацца і таму, што таемна мару пра каханне вашага таты і хачу, каб вашыя паводзіны былі яшчэ горшыя.

Хуліган: Тогда после урока я намочу весь мел.

Настаўніца: Увага! (*пауза*) Міхась Скрыпка “Воўк на асамблеі”:

Я раскажу тут, як умею:

Спяшаўся Воўк на асамблею,

Дзе гор, лясоў і стэпаў жыхары

З якой пары

Не могуць між сабою пагадзіцца.

І марыў шэры не спазніцца,

Але, мінуўшы грэчку,

Сустрэў авечку

(Відаць, адбілася ад статка).

— Непарадкі! —

Гаворыць воўк, пусціўшы сліну. —

Ты парушаеш дысцыпліну!

Чаго ты швэндаешся тут?

А ну, хадзем за мною ў суд!

І, збочыўшы з дарогі, шэры

Авечкай добра павячэраў.

Пасля з трыбуны асамблеі

Шкадуе Воўк авечак, млее:

— Па мне, жывое ўсё жыві!

А пыса ўся яго ў крыві

Вучні: (*смяюцца*) Пыса! Пыса! (*смяюцца*) Она сказала “пыса”!

Настаўніца: (*гучна і з пачуццём скончвае чытаць верш*)

Мы ведаем драпежнікаў такіх,
Што смерць нясуць і рабства для народа.
На словах, дык яны за мір і за свабоду,
А пысы у крыві у іх.

Дзяўчынка: *(паўза)* Так! А пысы ў крыві ў іх! Вы ведаеце пра каго гэта! Мы ўсе ведаем – і нічога не робім! А мусім выйсці шчыльнымі радамі!

Хуліган: Провокация! Что за призывы к межусобной розни? *(устае на крэсла)*. Как вы смеее давать такое детям? Это открытая пропаганда национализма! Вы своим языком меньшинства ущемляете мое право говорить на языке большинства! Посмотрите на Швейцарию! Там четыре государственных языка и я что-то не слышал, чтобы там учителя в школе насильно заставляли маленьких детей говорить на всех четырех одновременно.

Настаўніца: Але...

Вучань: Я вот ничего не имею против белорусского языка, но не люблю, когда мне его навязывают...

Хуліган: Вы подрываете культурную политику страны. Я вообще не обязан...

Дзяўчынка: *(устае на крэсла, гучна спявае да Настаўніцы)*

Бог помач табе, зялёная жабка.

Ой, каляда ты мая, каляда!

Настаўніца: *(гучна спявае ў адказ)*

Дзякую табе, чорны рачок.

Ой, каляда ты мая, каляда!

ЧАТЫРЫ

Дзяўчынка сядзіць на лаўцы каля свайго пад'езду і плача. Хуліган выходзіць з-за кута, бачыць дзяўчынку.

Хуліган: Эй ты! *(хутка падыходзіць да Дзяўчынкi)* Что ты ревешь? Хочешь, чтобы тебя пожалели? Хнык-хнык, я бедная девочка. Никакая ты не бедная! Такие как вы всю страну разворовали и развалили! Вам все не так! Все не подходит! Только бы попортить, а сколько вы сделали? Ты хоть один трактор своими руками собрала? А мой отец собрал! Не просто так все женщины хотят, чтобы он их своими руками...

Дзяўчынка: *(з гонарам)* Я не хачу!

Хуліган: Что ты там вякнула? Ты еще вякать будешь? *(Хапае дзяўчынку за валасы)*. Мразь ты, такие как ты людей убивали! Мы из-за вас чуть войну не проиграли, но пришли спасительные войска и выиграла, потому что у нас идея есть великая, не то что у вас,

потому что у нас за душой вон сколько всего, а у вас – пусто, вам бы только крови чужой попить, кровопийцы.

Дзяўчынка: *(вырываецца)* Не люблю я кроў! Несмачная яна!

Хуліган: Ах ты ж... *(торгае за каўнер вышыванкі)* Шмотки твои откуда? Оттуда прямо присылают, да? Прямо по окнам вам, раскидывают, да? Хорошо тебе в пиндосских шмотках? *(адыходзіць ад Дзяўчынкi)* Ты еще и из этих может быть? Не ну, бабы, конечно, ничего так выглядят, приятно посмотреть даже, когда баба с бабой, а вот мужики... Ты из этих?? Мужиков не любишь, да? По бабам?

Дзяўчынка: *(устае)* Люблю!

Хуліга: Не любишь мужиков, даунка??

Дзяўчынка: *(крычыць)* Люблю!

Хуліган: Што ты мне...

Дзяўчынка: Люблю! Люблю! Люблю! Люблю! Люблю!

Хуліган моцна бье Дзяўчынку па твары. Цела яго трымціць, ён разварочваецца і хутка збягае. З пад'езду выходзіць маці.

Маці: Хто каго любіць – той таго і чубіць. *(Гладзіць Дзяўчынку па галаве)* Ой, каляда ты мая, каляда!

ПЯЦЬ

Сярэдняя школа мікрараёну. Званок. Дзеці выходзяць з будынку і разбягаюцца па дамах. Дзяўчынка ідзе адна па сцежцы ля школьнай алеі, крыху пінае запlechнік. Хуліган даганяе яе.

Хуліган: Эй, слышь. *(Дзяўчынка працягвае ісці)* Да подожди ты, ну. *(Дзяўчынка пачынае ісці хутчэй)*. Да стой! *(Хапае Дзяўчынку за руку, Дзяўчынка ўскрыкае)*. Да не кричи ты, тихо! Слушай. Я это... не хотел, короче. Да не убегай ты! Ну перегнул малёк.

Дзяўчынка: Ты мяне пабіў. Ты мне балюча зрабіў.

Хуліган: Я... слушай...

Дзяўчынка: Гэтаму не можа быць апраўданняў...

Хуліган: Да стой...

Дзяўчынка: Я нічога табе злоснага наўмысна не зрабіла...

Хуліга: Бля, да я не понимаю просто, что ты говоришь!

Дзяўчынка: *(паўза)* Вывучыш правілы загаднага ладу – тады дарую! *(Сыходзіць па сцежцы)*.

Хуліган: *(знерухомеў, потым рушыць у іншы бок; разварочваецца)* Эй! А чого именно «загадны»?

Дзяўчынка: *(чырванее)* А мне яшчэ ніколі не загадвалі на роднай мове. *(хутка сыходзіць)*.

Хуліган: *(спявае ў спіну Дзяўчыныцы, дрэнна, з акцэнтам)* А ў цябе, жабка, нітачкі рвуцца?

Дзяўчынка: *(ціха падпявае)* Ой, каляда ты мая, каляда!

ШЭСЦЬ

Хаёвы лес на ўскрайку мікрараёну. Маці і Настаўніца ідуць па прылеску.

Маці: Я яшчэ дзяўчынкай малой сюды бегала.

Настаўніца: Я думала вы толькі сёлета пераехалі.

Маці: Ну я так і кажу.

Настаўніца: А як... А як ён выглядае?

Маці: Мая маці і маці маёй маці і маці маці маёй маці толькі так і апрапаналіся.

Настаўніца: То пэўна не адрозніваецца ніяк ад іншах, каб абы хто не мог знайсці.

Маці: Ну я так і кажу.

Настаўніца: Я чула, што ён быццам бы цмокам шыў?

Маці: Дада, ён і на вышэйшых можа, не толькі на баскетбалістаў і ўсялякіх спартсменаў.

Настаўніца: А ён...?

Маці: Цсс. Вось тут недзе быў, зараз... зараз... Вось ён – камень-кравец. *(паказвае пальцам на вялікі камень)*. Толькі ціха! Ён цішыню любіць. *(Дастае з кішэні кавалак фіранкі, кладзе яго на камень)*. Давайце. *(Бярэ Настаўніцу за руку)*.

Маці і Настаўніца: Сцяпан, пашый мне жупан. Сцяпан, пашый мне жупан. Сцяпан, пашый мне жупан.

Маці: А для вучаніцы, пашый Мілавіцы. *(паўза; расчэпляюць рукі)*. Ну што, вы ўзялі?

Настаўніца: Ага. *(Дастае дзве цыгарэты і запалкі)*. Адабрала сёння за школай у старшакласнікаў *(Маці і Настаўніца сядуць на камень)*.

Маці: Я ж толькі так, калі мужа побач няма... *(зацягваецца)*

Настаўніца: Як прыемна, калі ёсць ад каго хавацца. *(зацягваецца)*.

Маці і Настаўніца моўчкі дапальваюць, глядзяць адна на адну.

Настаўніца: Ну што, хадзем?

Маці: Так, канфіскават крыху далей. *(Устае. Паўза)*. Ведаеце, мне здаецца, мы з вамі маглі быць вельмі шчаслівымі... *(сыходзяць углыб лесу)*.

Маці і Настаўніца: *(спяваюць разам)*

А ў цябе, жабка, нітачкі рвуцца?

Ой, каляда ты мая, каляда!

СЕМ

Мікрараён. Позні вечар. Тата ідзе па цёмнай вуліцы між навабудоўляў.

Тата: *(спявае пад нос)*

А ў цябе, рачок, вусікі дзьмуцца?

Ой, каляда ты мая, каляда!

Рачок: *(з лаўкі каля пад'езду ў цемры)* Ты што про усы мои сказал?

Тата: Што, прабачце?

Рачок: Ты сказал: у тебя, Рачок, усы выются. Ты ахуел? Я тебе что, пидор какой-то усы вить?

Тата: Я не пра вас, я проста...

Рачок: Я хулиган, мой сын – хулиган, с большой буквы Х, блять! Я тебе ща покажу проста.

Тата: *(ускідае рукі для малітвы)* Гасподзь Бог наш, дапамажы рабу твайму Тату, мяне ахоўвай...

Рачок: Ты еще и матом ругаться будешь, сука?

Тата: Выратуй ад навалы рускай, прускай і жамойцкай, і святлом сонечным, што ад бацькі твайго Даждзьбога *(Рачок б'е Тату ў живот)*, асвяці шлях мой і душаў загінулых, разбуры сцяну непаразумення між мной і таварышчам Рачком, у імя айца і сына...

Рачок: Сына? Да я за сына! *(Б'е Тату ў галаву. Тата падае на зямлю)*.

Тата: Але ж я жыў так, як наказаў Бог!

Рачок: Если бы мы жили в идеальном мире, где моральные устои и ценности личности имели бы приоритетное значение над стремлением человеческой особи к саморазрушению и уничтожению своего биологического вида, у нас не было бы прекрасных трудов Бодлера, а все дискуссии разрушались бы на корню ввиду трансцендентности предмета спора. *(Б'е Тату нагой у живот. Тата памірае)*.

ВОСЕМ

Дзіцячая пляцоўка ў двары новабудоўляў. Ноч. На старых арэлях сядзяць Дзяўчынка і Хуліган.

Хуліган: *(пяшчотна гладзіць Дзяўчынку па руцэ)*

А ў цябе, жабка, лапкі кароткі.

Ой, каляда ты мая, каляда!

Дзяўчынка: *(закрывае Хулігану вочы)*

А ў цябе, рачок, вочкі не бачуць.

Ой, каляда ты мая, каляда!

Хуліган моцна цалуе Дзяўчынку.

Дзяўчынка: Колькі мы тут з табой сядзім ужо, пэўна дамоў трэба, тата будзе лаяцца...

Хуліган: *(хапае дзяўчынку за руку)*: У загадным ладзе дзеяслоў не мае формаў часу. Ён перадае дзеянне, якога няма ды й невядома ці адбудзецца.

Дзяўчынка: Ах... *(Цалуюцца)*.

Хуліган: Чаго вартыя ўсе спрэчкі, калі ёсць каханне. І найвышэйшая ступень кахання - яно да ўсяго, да дрэўцаў, да ветрыка, да паху жыта і цеплыні роднай хаты...

Дзяўчынка: Я сёння зразумела...

Хуліган: Што?

Дзяўчынка: Усё.

Хуліган: Што?

Дзяўчынка: *(прачышчае горла)* Всё.

Хуліган: Ты...!

Дзяўчынка: Да. И горжусь этим. Мне было мало. Теперь я могу быть частью большего – ты показал мне.

Хуліган: Но...

Дзяўчынка: Я задумалась над всем, что ты говорил и поняла, что ты был прав! Нам нужно объединиться! Нам нужно объединить всех... Показать им большой общий мир!

Хуліган: *(паўза)* Ты понимаешь, что нужно им объяснять, а если понадобится, то...?

Дзяўчынка: Да.

Хуліган: Ты делаешь это только ради меня?

Дзяўчынка: Конечно. Я всего лишь ребенок и у меня нет еще своей системы ценностей, детерминирующей моё мнение.

Хуліган: А твои родители...?

Дзяўчынка: Мне тринадцать и все мои действия диктуются протестом родительскому влиянию и участию.

Хулiган: Любому миру нужна война.

Дзяўчынка: Любому миру нужна война (*моцна цалуюцца*).

ДЗЕВЯЦЬ

Пазней. Тая ж вуліца, на якой раней ішоў Тата. Дзяўчынка вяртаецца дамоў, размахвае заплечнікам, насміхаецца.

Каця: (*выходзіць з-за дома*)

А цябе, жабка, калясом сатруць.

Ой, каляда ты мая, каляда!

Каця: (*услед за Кацяй*)

А цябе, рачок, паны з'ядуць.

Ой, каляда ты мая, каляда!

Каця: На тарэлачках, на відэльцах разнясуць.

Дзяўчынка адварочваецца ад Каці, Каці і Каці ідзе хутчэй.

Каця: А ну стой!

Каця: Что ты такая молчаливая, подружка? Даже, как ты там говоришь, «не витаешся»?

Каця: А я всегда очень любила, как ты размавляеш.

Каця: Вот так, встретила мужика и про подруг сразу забыла!

Каця: Да ты не беги, мы же по-дружески. (*Ханае Дзяўчынку за плячо. Дзяўчынка разварочваецца і хоча нешта сказаць. Каця затыкае ёй рот. Каця і Каця сціскаюць Дзяўчынцы рукі ззаду*). Даже если кричать будешь – твой собачий никто не поймет. (*Адкрывае Дзяўчынцы рот, ханае за язык. Дзяўчынка вые*). Что, думала можешь отхватить самого тупого и агрессивного парня в школе и все девочки от десяти до четырнадцати лет не возненавидят тебя? Что, думала будешь говорить по-своему, выделяться среди остальных, иметь свое мнение и не следовать за большинством и никто не отрежет тебе за это язык? (*Звяртаецца да Каці*) Давай нож. (*Каця перадае нож. Каця падносіць нож да языку Дзяўчынкі. Пачынае рэзаць. Рэжа доўга, пакуль Дзяўчынка спрабуе крычаць і выць. Калі адразае, Каця адпускае Дзяўчынку і тая падае на калені*).

Каця: Вот теперь было действительно на собаку похоже.

Каця: Слушай, мы же тебе одолжение сделали. Люди б тебя загнобили, люди жестокие, знаешь ли.

Каця, Каця і Каця сыходзяць. Дзяўчынка падымаецца, слаба перасоўваючы нагамі рухаецца ў бок дома, спатыкаецца аб цела Таты, падае.

ДЗЕСЯЦЬ

Паляна ў хваёвым лесе. Набліжаецца світанне. Сярод паляны разведзенае вогнішча. Маці і Настаўніца танцуюць каля вогнішча. З тэлефона грае песня гурта Złoty "Дажбог, о Наш Сварог".